...ندګلوي

...ا ده. ژوندنۍ بوختیاوې،
...چټکتیا پرخوا بیایي؛ ځکه
...ي، لکه چې وي. په ادب
...ده. ځکه خو کله چې د
...ناول، رومان او په اوس –

...ې وړوکی ښکاري، نو په
...ي کوي او لکه د کیسه
...م په لنډو پوه کړي دي.
...ې د لنډون مسله ده، چې
... او ورسره په نړۍ کې د
...ویمه برخه یې په کیسه
...سه ګۍ » راښوولې، چې:
...ورى خپلوي.
... کې یې ناولېټ بلي. دا
...نډه کیسه چې نوره هم
...ړسي کې داستانک او په
...نه هم کیسه ګۍ افسانچه

بلي. ناولېټ ته طویله یا اوږده افسانه اصطلاح هم کارول شوې، چې د لنډې کیسې او ناول ترمنځ وي. کیسه ګۍ په فني لحاظ د لنډې کیسې ځانګړتیاوې لري، خو په لا لنډه او اسانه بڼه.

چېرته مې لیدلي و، چې کیسه ګۍ دې له ۵۰۰ کلیمو لنډه نه وي او له ۱۵۰۰ کلیمو ډېره. زه په خپله کیسه ګیو ته [او په ټوله کې هر ادبي اثر ته] په دې توګه د کچ و مېچ له تاکنې سره ډېر جوړ نه یم، ځکه چې کله کله کېدی شي، یوه کیسه ګۍ دې په یوه کرښه کې ځای شي، چې ښایي تر لسو یا شلو کلیمو به ډېره نه وي.

زما په خیال هماغسې چې تر ناول د لنډې کیسې لیکل ستونزمن دي، دغسې تر لنډې کیسې د کیسه ګۍ لیکل ستونزمنه چاره ده؛ ځکه چې دلته هم د لیکوال لاسونه لنډ او ذهن پراخه وي.یوه ویره پېښه د چا خبره په دوه ټکیو کې ځایول څه اسانه نه ده. دا استادانه مهارت او ژور فني سوچ غواړي، خو دا هم نه هېروو، چې هنري نثر لکه د شعر غوندې ځانګړې فطري لوروونه ده، چې په هرچا نه شي کېدی. روسي لیکوال« انتونچخوف» او لودیزوال «او هنري» یې د شلمې زېږدې پېړۍ نامتو استازي دي، چې په خپلو کیسه ګیو کې یې خلاقانه وړتیاوې ښوولې. د چخوف زیاتره کیسه ګۍ لړزوونکی او ناڅاپي پای لري، چې ځینې وخت یې لوستونکي دلا اوږدېدا په تمه وي.

همدا، ارزښتمنه وي، چې څرنګه په ناخبرۍ کې دلوستونکي او کتونکي پر ذهن دیوې پراخه او اوږدې کیسې او داستان خواږه - په خورا لنډه ټکیو- ور وڅخول شي، ځکه خو ځینې وختونه دا ډول پیل او پای سره [illegible]
[illegible] خپاره هم [illegible] ناڅاپه [illegible] ګنې.

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه ایـران کـې د ابـراهیم ګلسـتان پـه نامـه یـوه لیکـوال څـو دا ډول مجموعې خپرې کړې، خو په پښتو ادبیاتو کې لا کیسه ګۍ اوس هم په خاپوړو کې ده او یوازینی شی فیسبوک دی، چې ځینـې پـټ اسـتعدادونه یې راڅرګند او ډک زړونه یې تش کړل.

له ۱۹۹۶-۲۰۰۰ز کلونو کې، چې ما به د پېښور افغان ادبي بهیر په غونډو کې زیاتره وخت ګډون کاوه، یوه پېښوري پښتانه لیکوال «فرهت» کله کله د سټېج په سر یوه نیمه کیسه ګۍ ویله. موږ ورته هـومره پـام نـه کاوه، خو زیاتره وخت به داسې پای ته ورسېده، چې موږ به اړ شو، بیا یې پرې ووایو، ځکه چې پای به یې ناڅاپی و او د طنز خواږه به هم په کې و.

له تېرو څه ناڅه پینځو کلونو راهیسې، چې فیسبوک په پښتنو کې هم خپل خاص ځای پیدا کړی، او ځینو ورته کار ویلی؛ د کیسه ګیو بازار هم کرار کرار په تودېدو دی. یوه ډله ښایسته ښه ځوانان د خپلې ځپلې او نتلې ټولنې پلونه او ګامونه په خورا لنډو کلیمو وړاندې کوي، چې هم یې لوستل اسانه دي او هم یې مفهوم پوره کیسه وړاندې کوي، چې ګڼ مینه وال یې موندلي دي.

دځینو نورو ژبو کیسه ګۍ چې اوس وینو د کلیماتو د ډېرښت له مخې تر اوسنیو اوږدې دي او داښیي، چې اوس کیسه ګۍ نورې هم لنډې شوي او آن یوه کرښه او کله خو نیمه کرښه هم کېدی شي، چې کیسه ګۍ شي. په پښتو نثر او آن په شعر کې داسې متلونه او مسرۍ مومو، چې کیسه ګیو ته ورته وي. خو متلونه زیاتره په بېلابېلو ځایونو کې د کارونې ځای لري او غوڅې او پرېکړې کلیمې او جملې وي. کیسه ګۍ په ربښتینې ډول کیسه ښکاري. که څه هم چې ځینې وخت ښایي سل په

سله په اصلي بڼه ونه لیکل شي.

عزیز الدین یوسفزي دا موضوع دلېسانس دورې د پای لیک پـه توګـه لیکلې وه؛ ماته هغه وخت هم مهمه وه او اهمه، ځکه چې زموږ د زیـاترو مونوګرافونو موضوعات زاړه او سولیدلي وي، دا موضوع هغه وخت هم نوې وه او اوس هم ده. په راتلونکې وخت کې هم زموږ لیکوالو او څېړونکو ته د کار موضوع کېدی شي، چې بېلابېلې خواوې یې لاډېرې راوسپړل شي او تفسیر شي.

زه ډاډمن یم، چې ددې اثر په چاپېدا او خپرېدا به د نوي پښتونثري ادب په پېژندنه او پرمختګ کې نوي بحثونه راوپارېږي او نور ځوانان به هم پراخو څېړنو او پلټنو ته وهڅیږي او څو کاله وروسته به ښاغلی لیکوال دا اثر له نویو زیاتونو او تجربو سره له سره چاپوي او خپروي. په همدې هیله ددې کتاب چاپ ټولو پښتو لوستونکو او په تېره د هنري نثر د تیوریکو زده کوونکو لپاره په زړه پورې لاسته راوړنه ګنم. ښاغلي لیکوال ته یې مبارکي وایم او لوستونکو ته یې د لوستنې او ارزونې بلنه!

درنښت

محمد داود وفا

۳۰/۱۲/۲۰۱۵

۹/۱۰/۱۳۹۴

جلال اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسه‌ګۍ د نوښت په دوام...

د مینیمال ادبیاتو په تېره بیا کیسه‌ګۍ په اړه د بحثونو په دوام کې د پښتو ادبیاتو یوه هڅاند محصل عزیزالدین یوسفزي رانه د سرچینو او مقالو غوښتنه کړې وه او ویل یې چې غواړي په دغه نوې موضوع مونوګراف ولیکي. دا چې په نوو موضوعاتو لیکل خپله نوښت او هڅه غواړي نو د هغه دا جرأت مې خوښ شو او تر یوه بریده مې ورسره همکاري هم وکړه، او دا چې اوس یې د همدغه مونوګراف د چاپ د تکل زېری راباندې وکړ نور هم خوښ یم او د دغه باجرأت کار مبارکي ورته وایم.

په مینیمالېزم، په تېره بیا ادبیاتو کې او له دې ټولو راتېر په داستاني ادبیاتو کې مینیمالېزم زما د علاقې وړ موضوع ده او په دې موضوع کې له خپلې مطالعې او کړې کار څخه خوند اخلم؛ ښائي همدا لامل وي چې په دې برخه کې د نورو کار هم خوند راکوي. د یوسفزي ورور دا تحقیق په دې موضوع بریالی او د ستاینې وړ هڅه ده او د یوې سریزې په توګه وړاندې لدې چې تاسې اصل بحث ته ننوزئ، لاندې موضوعات اړین ګڼم.

یو بحث چې هم په دې مونوګراف کې او هم په ډېری وروستیو لیکنو کې چې د کیسه ګۍ په اړه ما لوستی په ټولیز ډول یې کیسه‌ګۍ د مینیمال ادبیاتو سره په یو ډول موازي هڅه ګڼلې؛ په داسې حال کې چې کیسه‌ګۍ د مینیمال ادبیاتو یوه فرعي برخه بللای شو. که ادعا وکړم چې

کیسه‌ګۍ په پښتو ژبه کې په بشپړ ډول یو بېل څه دی او حتی د نورو ژبو له مینیمال داستاني لیکنو څخه هم جوت توپیر لري ثابته ده، ځکه نو باید کیسه‌ګۍ په ډېر ځانګړي بحث کې مطالعه شي، تر دې چې د مینیمال ادبیاتو په عمومي بحث کې خبرې پرې کېږي.

د ګڼو نورو هغو بحثونو تر څنګ چې په کیسه‌ګۍ او مینیمال یا مینیمالستي ادبیاتو کې لا هم پر خپل ځای پاتې دي او هغه ډول چې بایده ده پرې کار ندی شوی یو هم د (کیسه‌ګۍ) کلمې او نامه په اړه بحث دی. ما ته د مینیمال داستان لیکنې په برخه کې تر ټولو ستره ننګونه هم د دغه ډول لیکنې لپاره ځانګړی او هر اړخیز نوم و، ما چې د مینیمال کیسو بېلګې لیکلې معمولاً مې ورته مینیمالونه لیکل او ویل. که څه هم په نورو ادبیاتو کې هم معمول ده چې د کوم داستان په پیل یا پای کې د مینیمال ذکر شوی وي معنا یې همدا لنډه لنډه کیسه ده، خو بیا هم دا ستونزه په خپل ځای پاتې کېږي چې مینیمال یو ګڼ اړخیز مکتب دی چې هم ادبیاتو ته شاملېږي هم موسیقۍ، تصویر، انځورګرۍ او نورو هنرونو ته؛ ځکه نو بایده ده چې په ادبیاتو کې باید خپل ځانګړی نوم هم ولري.

په نورو ادبیاتو کې دا ډول مینیمال کیسې بېلابېل نومونه لري چې تر ډېره د لنډیز، ساده والي او یا هم د کوچنیوالي په څېر مفاهیم یې په نومونو کې څرګند دي. د بېلګې په توګه د انګلیسي ژبې (Flash Fiction, Sudden Fiction or Twitter Fiction ...) یا هم د فارسي ژبې داستانک، چې داستان یې هماغه کیسه یا تخیلي داستان او ک د فرعي والي، کوچني والي او یا هم د ساده والي په موخه کارول کېدونکی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروستاړی دی.

په پښتو ژبه کې ما د کیسه‌ګی نوم دغه ډول مینیمال کیسو ته لومړی ځل په ۲۰۰٦ شاوخوا کې وکاراوه، نه خپله پدې کلمه ډاډه وم چې دا به وکولای شي د مینیمال ادبیاتو د هغه ځانګړي ژانر استازولي وکړي چې ما لیکلې او نه هم بېرته د لوستونکو په تېره بیا د لیکوالانو ځواب او چلند په دې برخه کې څرګند و. خو ما په همدې نامه لیکنو ته دوام ورکړ، تر څو مې د بېلابېلو مقالو په وسیله دا نوم چې په دې اړه بحث د کیسه‌ګی ټولګې په سریزه کې هم راغلی مینیمال کیسو ته ما غوره کړ او آرام آرام یې د لیکوالانو په منځ کې ځای وموند.

په امریکا کې د مینیمال ادبیاتو جدي بحثونه له ۱۹۷۰مو کلونو راپدېخوا لیکنو کې لیدل شوي چې په دې برخه کې جدي کره‌کتنه بیا په ۱۹۸۰مو کلونو کې د پام وړ ګرځېدلي خو تر اوسه هم لیکوالان په مینیمال ادبیاتو له جدي کره‌کتنې څخه خوښ نه ښکاري او وایي چې لا هم په دې مهمه برخه کې کار کافي نه دی. فېل ګربني یو انګرېز لیکوال دی چې په ادبیاتو په تېره بیا مینیمال ادبیاتو لیکنې کوي په دې وروستیو کې لیکلي چې د پخوانیو مینیمال سبک لیکوالانو لکه ارنست همېنګوې له پېر را پدېخوا د مینیمال ادبیاتو اړوند بل جدي پېر چې ډېر کار پکې نه دی شوی تېر شوی او اوس نوی پېر چې یو ځل بیا دا موضوع اهمیت مومي په پیلېدو دی. هغه په یوه مقاله کې چې په مینیمال ادبیاتو کې د دوکتورا له تحقیق څخه په نچوړ را اخیستو سره یې تکمیل کړې لومړی د مینیمال په مهمه پوښتنه (لنډ ډېر دي(Less is more)) پیل کوي. د دې بحث د یادون موخه مې دا وه چې په مینیمال

ادبیاتو د بحث ابتدائي‌والی نه یواځې زموږ ستونزه ده بلکه په نړیوال ادب کې هم د اوسنیو څېړنو مهمه موضوع ده.

که اوس راشو د ښاغلي یوسفزي کار ته؛ د ټولو قوت ټکو او مهمو موضوعاتو تر څنګ ډېر ګوته په شمېر کمزورۍ هم پکې شته چې یوه هغه یې د مأخذونو په مسؤلانه انتقال کې د دقت نشتوالی دی، د بېلګې په توګه هغه تعاریف چې د کیسه‌ګی لپاره ما او یا هم د مینیمالیزم او یا هم مینیمال ادبیاتو لپاره یو شمېر لیکوالانو له خپله انده وړاندې کړي دلته راوړل شوي خو په جزئیاتو یې یادونه نده شوې، چې په دې برخه کې ډېر دقت باید په ادبیاتو کې د څېړنیز کار یوه برخه وي.

ښاغلي یوسفزي ته د دې موضوع د ټاکنې له امله د هغوی نوښتګر او فعال ذهن او کار مبارکي وایم او ډاډه یم چې دا د مینیمالېزم په مهمه برخه کې چې لږ او محدود کار ورته شوی یو پام وړ او ارزښتناک ګام دی.

په یوه نوې برخه کې کار کول هم نوښت غواړي، هم جرأت او حوصله غواړي او هم زحمت غواړي چې ډاډه یم ښاغلي یوسفزي دا کار کړی، تر څنګه یې دا هم یادول اړین ګڼم چې یا د همدغه اوسني کار په لابډاینه کار ته دوام ورکړي او یا هم په نورو آثارو کې هڅه وکړي چې په دې موضوع نوره څېړنه وکړي ځکه هغه د داسې یوه کس په توګه چې په دې برخه کې یې یو ګام اخیستی د ادبیاتو تر نورو ځوانو محصلینو په آسانۍ کولای شي چې په دې برخه کې نور څېړنیز کار وکړي، نو ځکه هیله ده چې وکړي.

په درناوي

الهام

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

انسان په فطري ډول له کیسې سره مینه لري، په ماشومتوب کې افسانوي کیسې اوري، د عمر په زیاتېدو یې حقیقي او رښتیني کیسې په زړه ښې لګیږي؛خو د دې تر څنګ یې د ژوند بوختیاوې هم ډېرېږي، د کیسو لوستلو او اورېدلو وخت یې محدودیږي، نه شي کولای چې خپل وخت ډېرو اوږدو کیسو ته ورکړي، اړتیا لري چې په ډېر کم وخت کې کیسه ولولي، مطلب ترې واخلي او خوندور ور تمام شي.

نو ځکه په معاصر داستاني ادب کې دا تشه ډکه شوه، د تېرې پېړۍ په نیمایي کې غربي داستان لیکونکو یو نوی کیسه ییز ژانر منځ ته راوړ، چې موږ یې کیسه ګۍ بولو، کیسه ګۍ په ډېر لږ وخت کې نړیواله بڼه غوره کړه، مینه وال یې اوس هم مخ پر زیاتېدو دي، په ځانګړي ډول پښتو ادب باندې یې په تېرو دوه درې کلونو کې ډېره اغېزه وکړه، هر څوک کوښښ کوي چې په دې فن کې لیکنې وکړي، په فیسبوک کې یې له خپلو ملګرو سره شریکوي؛خو د دوی په منځ کې چې پر معیار برابرې چا لیکلي وي، تر لوستلو وروسته معلومیږي.

دا چې نوموړی کیسه ییز ژانر پښتو ادب ته تازه راننوتی دی او لا یې د ځوانۍ مرحله ده، ما هم دا ښه وګڼله چې خپل د لیسانس دورې پایلیک لپاره دا موضوع غوره کړم، تر څو پښتو داستاني ادب کې دا تشه څه نا څه ډکه کړای شم.

که پر دې اړه یادونه وکړم چې پښتو ژبه کې یې د ماخذونو په پیداکولو

کې له ډېرو ستونزو سره لاس او ګرېوان وم؛نو دا به مې د تېرې خبرې د ثبوت لپاره ښه بېلګه وي، شاید چې دې ټکي به زما اراده نوره هم قوي کړې وي، چې انشاالله دا مونوګراف به په راتلونکي کې لږ تر لږه د یو ماخذ ځای ونیسي.

اوس یې وخت دی چې له خپل درانه استاد پوهنمل محمد داود وفا صیب څخه د زړه له تله مننه وکړم، کور یې ودان اوسه، چې پر دې اړه یې خپله مرسته او لارښوونه راڅخه ونه سپموله او په خپلو نېکو نظرونو یې زه دې کار ته لا ګړندی کړم، همدرانګه له خپلو ټولو هغو ملګرو څخه منندوی یم، چې ددې موضوع لپاره یې هڅولی یم.

درنښت

عزیزالدین یوسفزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینیمالیزم اړتیا او ګټې

د وخت په تېرېدو نړۍ پرمختګ وکړ، د هرې برخې پوهانو نوې لارې او نوې تجربې راوزېږولې، خلک په خپلو کارونو لا نور هم بوخت شول، د کیسې یا داستان ویلو ته د خلکو وخت بیخي له منځه ولاړ، سبب یې داو چې د تېرو وختونو داستانونو او کیسو لوستلو به ډېر وخت په بر کې نیوه، ځکه نو لوستونکو به خپل ډېر وخت پرې نه لګوه.

لیکوال او ادیبان هم دې خبرې ته متوجه شول، چې تر څو خپل داستانونه او کیسې په لیکلو کې رالنډې کړي او د خلکو وخت په نظر کې ونیسي، همداسې وشول، لوی داستانونه او رومانونه په ناولونو بدل شول، وروسته لنډه کیسه رامنځته شوه، چې دا د لوستونکو لپاره ډېر په زړه پورې کیسه ییز ژانر وګڼل شو، په لږ وخت کې یې لوستلی شوه، چې هم یې ورڅخه مطلب ژر اخیستی شو او هم یې وخت ډېر نه نیول کېده.

خو په دې وروستیو، یعنې د نولسمې پېړۍ له نیمایي نه وروسته په غرب کې د هرې هنرې برخې لپاره همدا نظریه پلي شوه، چې مینیمالیزم یې وبوله، نو ځکه په ادبیاتو کې یې هم خورا اهمیت پیداکړ، د لیکوالو دې هڅو یو بل رنګ واخیست او داسې کیسه ییز ژانر یې منځ ته راوړ، چې له لنډې کیسې یې هم رالنډ کړ، الفاظ یې وتراشل، ساده ګي او رواني ته یې په کې ډېر ځای ورکړ.

ځیني وایي: مینیمال یا لنډ لیکنه په ادبیاتو کې د لنډې جملې په معنا ده، دغه جمله باید خلاصه وي، هم پېچلې، هم فکر ته اړایستونکې، هم

ښکلې او هم باید نقطه (ټکی) ونه لري، تر څو وښیي چې جمله پای ته نه ده رسېدلې او د لوستونکي ذهن د جملې د دوام جوړولو ته اړ شي، یعنې مخاطب باید خلاصه شوې برخه ومومي او اصلي پیغام راوباسي.

پخواني کیسه ییز ژانرونه ثابت نه دي پاتې شوي، بلکه د وخت په تیرېدو سره یې په ترتیب ځای یو بل ته پرېښی دی، یا پکې د زمان له مخې بدلونونه راغلي دي، نو ویلای شو چې د مینیمالیستي کیسو منځ ته راتګ هم د همداسې یو ضرورت او اړتیا بېلګه ده.

نو مینیمالیزم د انسانانو په ژوند کې د داسې توکي په ډول راڅرګند شو، چې یو بل ته یې د قناعت خوښۍ، ازادۍ او د احساس پیاوړتیا وروښوده، پایله یې موږ ته دا شوه چې خوښي احساس کړو، د وخت ضایع ونه کړو، لاره په اسانه لاسته راوړو، په لږو امکاناتو ډېر جوړ کړو او بالاخره د ژوند اهدافو ته ژر ورسېږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیسه ګۍ یا د مینمال ادبیاتو د کورنۍ یوه غړې

د مینمال یا مینیمالیزم په اړه به پوره معلومات په خپل ځای کې وړاندې شي، خو دلته یوازې دومره یادونه کوم، چې مینیمالیزم د هنرونو ټولو برخو ته شاملیږي، کوم وخت چې په هنرونو کې د ساده ګۍ څخه کارواخیستل شو؛نو په داستاني ادبیاتو کې یې هم رنګ پیداشو، چې کیسه ګۍ یې بولو، دې نوم ورو ورو په داستاني ادبیاتو کې ځان د یو ژانر په توګه راڅرګند کړ، چې ورته یې فلش فکشن وایه، ژبه یې ساده او د ډېرو پېښو ځایول په کې امکان نه لري، بلکه یوه پېښه په ډېر مهارت او ممکنه الفاظو باندې اوډل دي.

که موږ د مینیمالیستي ادبیاتو په منځپانګې باندې نظر واچوو؛نو وبه ګورو چې ادبي مینمال نه د ادبي لیکنو د کرښو د له منځه وړلو لپاره او نه هغه ته د رنګ او خوند د ورکولو لپاره منځ ته راغلی، بلکه یوازې او یوازې ددې لپاره چې ادبیاتو ته نوي او تازه قابلیتونه ننوځي او د یو عصري چوکاټ په شکل د تېرو او پخوانیو کیسو د بیا بیان لپاره کوښښ وکړي او هغه کیسې چې کله کله د هغې د اوږدې لیکنې له امله ورڅخه اصل پیغام پاتې کېده، بېرته په یو نوي چوکاټ کې د لوستونکو لپاره په زړه پورې وګرځوي.

خو بیا هم مینیمال څه ده؟

مینیمال د Mini Mail کلماتو تلفظ دی، معنا یې د کوچني لیک په ډول راغلي ده، چې که په پښتو کې ورته لنډلیکنه ووایو؛نو بده به نه وي.

مینیمال لیکونکی د خپل فکري ځواک په نتیجه کې یوه موضوع یا مطلب په لنډه توګه په څو کرښو کې بیانوي، چې له دې سره وخت هم لږ لګیږي او مطلب هم په اسانۍ سره مقابل لوري ته رسول کیږي.[1]

مینیمال ډېره پخوانۍ مخینه لري، مه حیرانیږئ! شاید مخینه یې د انسان له پیدایښت سره برابره وي، که متلونه له ټولو ژبو راواخلو؛نو شکل او جوړښت یې مینیمال ته راځي، خو بیا هم په اوسني شکل او جوړښت چې په کوم وخت کې دود شوی، هغه به په خپل ځای کې ولولئ.

نو مینیمال په یوه جمله کې داسې رالنډوو: مینیمال یوه لنډه او معنا لرونکې جمله ده.

دلته له ډېر تشریح څخه تېریږم، دومره وایم، چې کیسه ګۍ په مینیمالیزم کې د داستاني ادبیاتو د برخې د استازي ژانر په ډول نومول شوې ده.

---

۱ اشنایی با داستانهای مینیمالیستی و پلیسی، محمدجواد جزینی (۱۳۸۹ ل)، تهران.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مینیمالیزم Minimalism

مینیمالیزم، لنډ لیکنه، ساده لیکنه او یا ساده ګرایي داسې هنري مکتب دی، چې د اثارو او بیان بنسټ یې په ساده ګۍ، لنډو او له معمولو پېچلتیاوو په تش بیان او ساده لارو چارو بنا دی، په داسې حال کې چې یو شمېر مخاطبان په تجسمي هنرونو کې په مینمال اثارو تر نورو وروسته او حتی په ګرانه پوهیږي.

د مینیمالیزم لپاره تر اوسه داسې ځانګړی او ټول منلی تعریف نه دی شوی، خو سره ددې بیا هم د څېړنو او تشریحاتو په نتیجه کې یې یو تعریف داسې کېږي، چې:

مینیمالیزم په لغت کې د ډېرې ساده طرحې یا شکل په کار وړل دي. او اصطلاحاً په تخلیق شوي اثر کې د هنرمند د اضافه کارۍ مخنیوی کوي.

د مینیمالیزم یا ساده ګرایي پیدایښت او رواجېدل:

په ۱۹۶۰ میلادي کال کې مینیمالیزم ټولو هنرونو ته لاره پیداکړه، په لویدیځې نړۍ او په ځانګړي ډول په امریکا کې یې د ۱۹۶۰ او ۱۹۷۰ لومړي میلادي کلونه د یادولو وړ دي، چې بنسټ یې په تجسمي هنرونو کې د مینمال ارت یا ساده هنر په سرلیک او ځینې وختونه د Literalism Art یا (له معنا ډک هنر) په نامه یادیږي، کېښودل شو.

مینیمالیزم د امریکا په متحده ایالاتو کې د یو غورځنګ یا مکتب په ډول په چټکۍ روان شو، په هغه وخت کې چې لومړی په تجسمي هنرونو

او موسیقۍ کې ترې استفاده کېدله، کله به په خپل سري منځته راتلل او کله به بیا د هندسي ساده شکلونو په کښلو سره منځته راغلل.

دا چې د مینیمالیزم شعار ساده ګي او په عین حال کې له معنا ډک هنر دی؛نو په همدې ډول رابرت براوننګ وایي (لږ، ډېر دي). همدارنګه ددې سبک نور هنرمندان ډیوید اسمت، رونالدجاد، ارسنت تروا، سول لویت، کارل اندره، دن فلاوین، رابرت رایمن، رونالدبلادن او ریچارد سرا څخه عبارت دي.

یو شمېر نور وایي چې مینیمالیزم د فرمالیزم (هنري اثر ته ښکلا ورکول) زېږنده ده، چې له ډېر پخوا څخه یې پرې تاثیر درلود. فرمالیست چې په یو هنري اثر کې د هغه په روح او شکل باندې د ښکلا او ښایست زیاتول دي، په مختلفو هنري برخو کې چې عبارت دي له موسیقۍ، نقاشي، شعر، داستان او نورو څخه، خپل اغېز ساتل دي.

د فرمالیزم کلمه د لاتیني (Forma) څخه اخیستل شوې، چې معنا یې بهرنۍ بڼه یا ظاهري شکل دی، د فرمالیست غورځنګ په ۱۹۲۰ میلادي کال کې منځته راغی، چې په لنډو کیسو کې یې خپل تیوریکي نظریات له ځانه سره لرل، د مینیمالیزم لیکوالو لپاره فرمالیزم د یو لارښوونکي په توګه په کار یوړل شو او د هنري اثارو په نوو بڼو کې یې خپلې تازه تجربې منځته راوړې.

خو ځینې نور بیا وایي چې فرمالیزم په ادب او هنر حتی د ادب په تیورۍ او نقد کې یو ارتجاعي جریان دی، چې په هنري اثارو کې د مضمون له ایډیا څخه انکار او یوازې ظاهري شکل ته یې ارزښت ورکوي. فرمالیزم د ارتجاعي ادب او هنر د نورو څانګو په څېر هنري اثار

(c) ketabton.com: The Digital Library

له واقیعت څخه لرې کوي، د هغو یوازې ظاهري ښکلا ته په درنده سترګه ګوري، د هغه د سوژې، ترتیب، کلمو او الفاظو نوی ترکیب، نویو قافیو، ردیفونو او نورو ته ارزښت ورکوي.د فورمالیست لپاره د شعر او لفظي ترکیبونو په بې معنا الفاظو کې مبالغه، په متن کې اغلاق، په مصنوعي (خلق شویو کلمو) باندې د عام فهمه معنا لرونکو کلمو ځای ډکول، د نویو بې معنا الفاظو ایجاد لوی خصوصیت دی.[۱]

نو مینیمالیزم د نوي عصر لاس ته راوړنه ده، چې اصلي هدف یې د مخاطب په اړوند اثر کې ننوتل دي، همدارنګه مینیمالیزم یو هنري مکتب دی، چې اساس یې د وینا او بیان ساده ګي او له مغلق و پیچیده اړخونو نه د ساده او رواني حالت غوره کول دي.

په هغه وخت کې د تیاتر او د سینما په پرده هم د مینیمالیزم اغیزه په پوره ډول ښکاره شوه او په دې باره کې مشهور اثار منځته راغلل چې یو له دې اثارو څخه د ساموېل بکټ د (نفس) په نوم یو ننداریک (نمایشنامه) و، چې په ۱۹۶۹ میلادي کال کې یې وښوده، دې ننداریک یوازې ۳۵ ثانیې وخت په بر کې ونیو، په دې ترتیب چې: ((تروږمۍ ده، څوک نه ښکاري، شاوخوا خزلې او کثافات پراته دي، یوازې د یو چا چیغې او سورې دي، چې ورو ورو یې چیغې زیاتیږي او په تروږمۍ کې د برق ټکانونه پیل شي، کله روښانه، کله مړه شي، خو چیغې او سورې لا هم اوریدل کیږي)).

په مینیمالیست ډیزاین کې چې تر ډېره حده له جاپاني دودیز ډیزاین

۱ دادب د تیورۍ اساسونه، دوست شینواری، ۱۳۹۳ ل، یار خپرندویه ټولنه.

یا طراحۍ او معمارۍ څخه یې الهام اخیستی، هنر ته ننوته او حتی د بوکمنستر فیولر دا جمله چې ((په لږو ډېر څه کول)) لا مشهوره شوه، د مینیمالیزم اغیزې وروسته ورو ورو د هنر نورو برخو ته هم وغځېدې، لکه د رسامۍ مینیمال، د معمارۍ مینمال، د فلسفې مینمال، د موسیقۍ مینمال، د عکاسۍ مینمال او د ادبیاتو مینمال د یادولو وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینیمالیزم بېلابېلې برخې

مینیمالیزم په ټوله کې ټولو هنرونو ته شاملیږي، مخکې مو ترې یادونه وکړه، لکه په رسامۍ، معمارۍ، موسیقۍ، فلسفه، عکاسۍ، ادبیات او نورو کې د یادولو وړ دي.

دا چې موږ یې دلته یوازې په ادبیاتو او په ځانګړي ډول په داستاني یا کیسه ییز ادب کې څېړو؛نو ځکه یې له نورو برخو څخه تیریږو او یوازې ادبي مینیمالیزم تر بحث لاندې نیسو:

مینیمالیزم په ادبیاتو کې:

د مینیمالیستي مکتب اغیزې په ادبیاتو هم په زړه پورې دي، ددې غورځنګ لیکوال کوښښ کوي، چې د بېځایه او له اړتیا لیرې قیوداتو مخه ونیسي، په دې سربېره چې خپل داستان یا کیسه د ساده توب خواته بیایي، لوستونکي ته دا اجازه هم ورکوي، چې د کیسې په زیاترو ځایونو کې خپل نظر او لیدلوری څرګند کړي او دې ته یې مجبوروي چې د نوموړې کیسې په برخه کې په خپله تصمیم ونیسي۔ او د کیسې د دوام لپاره ورته لاره وټاکي.

په دې وروستیو کې، په ځانګړې ډول په تېرې نیمه پېړۍ کې د کیسه ییز ادب نړۍ کې نوي او تازه څرګندونې راوزیږېدلې، په داسې ډول چې ورځ په ورځ یې چوکاټ رالنډیږي، ددې لنډون په هکله د مینیمالیزم یو عالم وایي چې ((که یوه جمله په ۲۵ کلمو کې وایې، کوښښ وکړه چې همدا جمله په ۱۵ کلمو کې ووایې)).

خو یوه خبره مو په یاد وي، چې دا لنډون یې باید په معنا کې تغیر رانه ولي، بلکه یوازې ظاهري جوړښت ته یې بدلون ورکړي.

مینیمالیزم په ادبیاتو کې داسې ادبي اصل دی، چې په تر ټولو لږو ممکنه کلمو کې د یوه ادبي اثر محتوا راونغاړي، مهمه ځانګړنه یې هم همدا د تر ټولو لږو ممکنه کلمو شتون دی، چې د انګلیسۍ ژبې (Sudden Fiction, Flash Fiction, Micro Fiction)، په فارسي کې (داستانک) او د پښتو ژبې کیسه ګۍ یې ښې بېلګې ګڼل کېدای شي.

دا چې په ادبیاتو کې مینیمالیزم ددې سبب کېږي، چې لیکوال د خپل اثر محتوا له اضافي کلمو څخه بربنډه کړي؛نو ځکه یې د یو شمېر کره کتونکو نیوکې او حتی مخالفتونه راپه ډاګه کړي دي او ستر دلیل یې دادی، چې ډېر لنډون په داستانونو کې د کیسې خوند له منځه وړي.

خو په ادبیاتو کې مینیمالیزم یا ادبی ساده خوښونه او ساده ګرایي په تجسمي هنرونو کې د زیاتو کرښو او رنګونو د کارونې د له منځه وړلو په څېر اضافي کلمې له منځه یوړې او لوستونکی یې تر ډېرې کچې د هغه په خپل ذهن کې د یوې کیسې د بېلابېلو اړخونو غوره کولو ته هڅولی، همدارنګه داسې فکر کیږي، چې په ۱۹۴۰ میلادي کلونو کې د یو شمېر مشرحو لیکنو په غبرګون کې په ادبیاتو کې ساده ګۍ ته ډېر پام واوښت او په ۱۹۶۰ میلادي کلونو کې د میتافکشن یا فراداستاني ادبیاتو په غبرګون کې هم ادبي مینیمالیزم ډېر رول ودرلود، ځکه ددغه پیر ډېری لیکوال په خپلو اوږدو لیکنو کې حتی په رواني لحاظ له خپلې اصلي کیسې هم ډېر لیرې تلل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینیمالیستي داستانونو ځانګړنې:

کله چې مینمال داستانونه رامنځته شول، نو ورو ورو یې په ادبیاتو کې یو ځانګړی ژانر رامنځته کړ، چې د لیکوالو همدا یوه مشهوره جمله یې د قناعت وړ استازیتوب کوي چې (لنډ خو بډای). دا جمله د لومړي ځل لپاره انګلیسي شاعر او ډرامه لیکونکی رابرټ براوننګ Robert Browning وکاروله، نوموړی بیا د مینیمالیستي کیسو د پورته خصوصیت سره سربېره دا هم وايي، چې (لږ هم ډېر دي).

مینیمالیستي کیسې ساده طرحې لري، د کیسې کرکټرونه یې ساده او عادي اشخاص وي، چې د دوی د ژوند ټول اړخونه یا د ژوند ټولې یا ډېرې پېښې یې نه راوړل کېږي، بلکه ددوی په ورځنیو پېښو ته رڼا اچوي.

په دې ډول داستانونو یا کیسو کې پېښه یا موضوع په ځغلنده توګه بیانیږي، یعنې څومره چې د هغې موضوع وخت نیول شوی وي، هغومره د کاغذ پر مخ ځای نیسي، د لیکنې لپاره یې مقدمې یا سریزې ته اړتیا نه لري.

لیکوال کوښښ کوي، چې جملې رالنډې کړي، خو پخوا به چې کله موږ کیسه لیکله؛نو ددې قاعدې په خلاف به مو پرې اوږده مقدمه پیلوله، له کومې اړتیا پرته به مو په شاوخوا ځایونو رڼا اچوله، تر څو چې به په اصلي موضوع غږېدلو، نو د لوستونکی نفس به مو تنګ کړی و.

اوس دلته د مینیمالیستي داستانونو د ځانګړنو یادونه په ترتیب سره کوو:

۱. لنډون:

د مینیمالیستي داستانونو مهمه ځانګړنه لنډون دی، چې ددې سبک نورې ځانګړنې یې تر خپلې اغیزې لاندې راوړي.

په دې هکله د لیکوالو د نظر اختلاف دی، د بېلګې په ډول جیمز توماس James Tomas په خپله د کیسو ټولګه (د نړۍ ښه هلک) کې خپله هره کیسه په ۲۵۰ تر ۷۵۰ تورو پورې لیکلې.

په (د ادبیاتو لارښود) نومي کتاب کې هیوهلمن او ویلیام هارمن د مینیمالیستي داستانونو د تورو شمېر له ۵۰۰ تر ۲۰۰۰ پورې ښودلی. خو زموږ د پښتو ژبې تکړه لیکوال او په پښتو ژبه کې د ددې سبک د رواجولو اصلي حقدار عبدالله الهام جمالزي بیا په خپلو زیاترو مینیمالیستي داستانونو او کیسه ګیو کې د ترکیب توري بیا له ۵۰ څخه تر ۶۰ پورې ښودلي، چې ډېری کیسه ګۍ یې هم د دې خبرې استازیتوب کوي.

د بېلګې په ډول:

د واټ سر:

ــ مورې! راشه د پلار مخې ته په هوار څادر ډېرې پیسې راټولې دي، اوږد غځېدلی او سترګې یې پټې دي...

***

الهام جمالزی صیب په خپل اثر (کیسه ګۍ) کې وايي چې: مینیمال لیکنه له لنډو جملو سره نږدې اړیکې لري، خو دا ددې معنا نه ورکوي، چې یو مینیمال داستان حتماً باید څو کرښې یا څو کلمې ولري؛نو دې موضوعاتو ته په پام سره یوه لنډه کیسه هم مینیمال کېدای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ساده لیکنه (ساده ګي):

لکه څنګه چې په رومان، ناول، لنډه کیسه او نورو کیسه ییزو ژانرو کې د لیکنې ډول پېچلی او سخت وي، مګر په مینیمالیستي داستانونو او کیسو کې بیا خبره سر چپه ده، دلته له پېچلتوب څخه ساده توب غوره ګڼل کېږي، پیل او پای یې سره ډېر نږدې وي.

که یو لیکوال غواړي چې اثر یې د مینیمال په ځانګړنو برابر وي، باید له اړینو معلوماتو ډډه وکړي، ساده کیسه ولیکي او لوستونکو ته اجازه ورکړي چې د کیسې یو شمېر برخې په خپله ذهن کې تصور کړي.

۳. د کرکټرونو محدودیت:

د یوې کیسې کرکټر هغه څوک دی، چې د لیکوال په غوښتنه په کیسه کې قدم ږدي، هغه کړنې کوي، چې د لیکوال خوښه وي.

خو دلته بیا په مینیمالیستي داستانونو کې لیکوال ډېر محدود کرکټرونه یا کرکټر ټاکي او له هغه څخه محدودې غوښتنې کولای شي، ددې کیسو کرکټرونه عادي وګړي دي او ژبه یې هم د کلي، کوڅې ژبه ده، د خبرو لپاره هم له ساده او لنډو کلمو استفاده کوي، همدا ساده ګي یې په اغیزمن تابه کې هم مهم رول لري.

ددې کرکټرونو په منځ کې هېڅکله داسې نه کیږي، چې ترې یو شهزاده، یو کارپوه، یوه پرښته او نور وټاکل شي.

په لنډ ډول ویلای شو، چې ددې کیسو موضوع په یو شخص باندې څرخیږي، چې د همغه شخص د ژوند یوه شېبه په مناسب وخت کې انځوروي.

۴. د وخت او ځای محدودیت:

د یوې کیسې کړنه حتماً په یو وخت او ځای کې پیښیږي، چې مینیمالیستي داستانونه یو ثابت او ټاکلی وخت و ځای لري، پېښه په یو لنډ وخت کې پیښیږي؛نو ځکه په دې ځای کې وخت او ځای د کیسې د لنډون تابع وي.

یا دا چې د یوې کیسه ګی د لنډون له امله د هغې وخت ډېر لنډ دی، کېدای شي، چې په یوې ورځې، څو ساعتونو او کله په څو شېبو کې پېښه شي.

۵. د ژبې بې پرې والی:

په دې سبک کې لیکوال داسې کلمې ټاکي، چې روښانه، ساده، له موضوع سره مناسبې وي او په زیاترو وختونو کې له شعري او نظمي ژبې څخه لیرې وي، چې په همدې ډول پیښې لوستونکو ته بیانوی.

د مینیمالیستي داستانونو ژبه ساده او د ژبې هره کلمه یوازې په خپلې حقیقي معنا باندې یې دلالت کوي؛نو په همدې اساس په دې ډول داستانونو کې هر هغه قید یا صفت چې له موضوع څخه دباندې اړیکه لري، اضافه بلل کیږي.

همدارنګه ددې ډول داستانونو ژبه زیاتره وخت د ډیالوګ، خبرو اترو او روایاتو په دول لیکل کیږي.

٦. د پیښې انځورول:

د مینیمالیستي داستانونو د لنډون له وجې، معمولاً په کیسه کې د خیالپردازۍ مجال ډېر کم وي، نو له دې امله مینیمالیستي داستانونه زیاتره حقیقي بڼه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مینیمالیزم له دود سره سم ددې سبک لیکوالو د لوستونکو په نظر کې نیولو سره داسې کلمات او عبارات په خپلې لیکنې کې ټاکل، چې د مقابل لوري پر عواطفو او احساساتو یې تاثیر او اغیز شیندلی شوای، چې په هغو لیکنو کې به یې ورځني مسایل په ساده بڼه انځورول.

په مینیمالیستي داستانونو کې ډیری په مرګ، عشق، یوازیتوب او...باندې لیکنې کیږي، چې د انسان په دروني حالت باندې اغیز اچوي او ډېر کم په چاپیریال باندې غږیږي.

کیسه ګی

د مینیمالیستي داستانونو زیږنده مینیمال یا فلش فکشن ډېرې لنډې کیسې ته وایي، چې هم پیغام لري او هم لوستونکی د یوې پیښې انځورولو ته هڅوي.

د کیسه ګیو لیکوال تر خپلې وسې له اثر څخه نا اړین توري او کلمات باسي، متن لنډوي، کلمې محدودوي او په تر ټولو لږو ممکنه کلمو کې خپل اثر ځایوي، چې مهمه ځانګړنه یې هم همدا د تر ټولو لږو ممکنه کلمو شتون دی او د انګلیسۍ ژبې (Sudden Fiction, Flash Fiction, Micro Fiction)، د فارسي ژبې (داستانک) او د پښتو ژبې (کیسه ګی) یې بڼې بېلګې ګڼل کېدای شي.[1]

په پښتو ژبه کې د لومړي ځل لپاره دا نوم (کیسه ګی) نومول د عبدالله الهام جمالزي صیب نوښت او ابتکار و. هم ویلای شو چې پښتو ژبې ته په لومړي ځل ددې سبک د رواجولو نوم هم د قدرمن الهام جمالزي صیب په برخه کې راغلی دی، چې یوه د پښتو کیسه ګیو ټولګه (کیسه ګی) ددې خبرې ښه ثبوت دی، له دې ټولګې څخه مخکې پښتو ژبه کې په دې اړه کوم کتاب نه لرو.

د الهام صیب له کیسه ګی وروسته زموږ ځینو لیکوالو خصوصاً ځوانو لیکوالو ددې سبک څخه رنګ او خوند واخیست، اوس مهال له ډېرو

---

۱ کیسه ګی، عبدالله الهام جمالزی، ۲۰۱۴ م کال، کیسه ګی، دانش خپرندویه ټولنه، کابل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیسه ګیو سره مخ کېږو، چې رنګارنګ موضوعات په خپله لمن کې نغاړي، ټولنیزې رسنۍ په ځانګړې ډول فیسبوک یې ښه بېلګه ګڼلی شو، چې اوس دا دود مخ پر ډېرېدو دی او د مینه والو له ګرم هرکلي سره مخ کېږي.

تر اوسه پورې کیسه ګۍ یا فلش فکشن ته داسې کوم ځانګړی تعریف نه دی ټاکل شوی، خو سره ددې بیا هم په مختلفو تعریفونو کې چې د ادبي مینیمالیستانو لخوا ویل شوي، د ټولو نظریات سره تړلي دي، دلته کوم تعریف چې قدرمن الهام جمالزي صیب کیسه ګۍ ته ټاکلی، ترې یادونه کوو:

(چې په تر ټولو لږو ممکنه کلمو کې د یوه ادبي اثر محتوا راونغاړي، کیسه ګۍ بلل کیږي).

د پخواني تصور پر خلاف ژانرونه همیشه ثابت نه وي، یو ژانر ممکن یو وخت ډېرو ته د منلو وړ وي، خو د وخت په تیرېدو سره یې کېدای شي ځای یې بل ژانر ونیسي یا په کې د زمان د اړتیا له مخې بدلونونه راشي، د مینیمالیستي کیسو منځ ته راتګ هم د همداسې یو ضرورت زېږنده بللی شو.

په پښتو ادب کې له دې پخوا هم ځینو لیکوالو په دې فورم او چوکاټ کې کیسې لیکلې، خو د لنډې کیسې د فورم لاندې یې نومولې، کله چې دا سبک (مینیمالیزم) پښتو ژبې ته را دننه شو؛نو ولیدل شو چې په همغو ټولو لیکل شوو کیسو کې د (کیسه ګۍ) ځانګړنې شته، ځکه بیا وروسته د کیسه ګۍ په نوم ونومول شوې.

دا چې که ووایو کیسه ګۍ د وخت اړتیا وه، نو بیا به هم تېروتنه مو نه

وي کړې، ځکه چې په دې زمانه کې خلک اوږدو کیسو او داستانونو ته زړه نه ښه کوي، د مخکنیو کیسو اوږدې مقدمې یې ستړي کوي، وخت یې زیات نیسي؛نو ځکه خو کیسه ګۍ او مینیمالیستي داستانونه اوس مهال په نړۍ کې ډېرې مینه وال لري.

د کیسه ګۍ جوړښت:

دا چې په تېرو مخونو کې مو یادونه وکړه، چې کیسه ګۍ باید په ساده بڼه ولیکل شي، په لنډو کې راونغاړل شي، کرکټرونه یې محدود وي، یو ثابت او ټاکلی وخت و ځای ولري او پېښنه یې انځوریز شکل ولري، له دې سربېره له نورو کیسه ییزو ژانرونو سره ژور توپیرونه لري، ددې لپاره چې دا موضوع موږ ته لا ښه روښانه شي؛نو دلته یوه جالبه موضوع مو مخې ته ږدم.

که چېرې موږ غواړو یوه مینیمالیستي لیکنه (کیسه ګۍ) ولیکو، نو د لاندې بېلګو څخه به ډېر څه زده کړو:

بې لنډیزه:یوې دمې ته مې زړه وشو، نو ځکه ودرېدم او د قهوې جوړوونکي ماشین پر لور روان شوم، یو ګیلاس قهوه مې راواخیسته، بېرته د خپل ځای پر لور راوګرځېدم، ګورم چې کوم چا زما د میز له پاسه پکی روښانه کړی و.

له لنډیز سره (مینیمال لیکنه): د قهوې څښلو لپاره مې دمه وکړه، بېرته چې خپل ځای ته راوګرځېدم، نو د پکي اواز مې واورېد…

په دویمې بېلګې (له لنډیز سره) کې له اوږدو او بې ضرورته کلمو څخه ډډه وشوه، یوازې ظاهري شکل یې بدلون وموند؛نو د کرکټر مطلب چې څه و، په هغه یې موږ په لنډه او ساده بڼه کې پوه کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه بېلګه:

یاد

له جېبه يې دستمال راوایست، پزې ته يې نږدې کړ او اوږد نفس يې ترې کش کړ، بېرته يې په جېب کې له اېښودلو سره تر شونډو لاندې وویل: لا هم ستا بوی په کې دی...

***

عبدالله الهام جمالزی

د کیسه ګۍ ځانګړنې:

کیسه ګۍ هم لکه د نورو کیسه ییزو ژانرونو په څېر ځینې ځانګړنې لري، چې په ښه توګه يې له نورو سره توپیر کېدای شي:

- په کیسه ګۍ کې د نورو داستانونو په کچه کرکټرونه او پېښې لږې وي.
- چې په تر ټولو لږو ممکنه کلمو سره په پیاوړي او دقیق بیان سره ستر مفهومونه او انځورونه په ځان کې راونغاړي.
- لنډې جملې لري، یوه کلمه د څو کلمو او یوه جمله په کې د څو جملو ځای نیسي.
- لنډون د دغه ژانر تر ټولو مهمه ځانګړنه ګڼل کېږي.
- ساده طرحه لري، ځایزمان په کې محدود وي او کرکټرونه يې عادي خلک وي.
- د کرکټرونو په ټولو برخو يې څه نه لیکل کېږي، بلکه د ژوند یوه پېښه يې انځورېږي، چې هغه بیا د لیکوال استعداد پورې اړه لري، چې له دومره

لنډ عبارت څخه لوستونکو ته تر کومه حده موضوع روښانه کولای شي.

- په دې ډول داستانونو کې د مقدمې او د پېښې لپاره د زمینه سازۍ وخت نه وي یا ډېر محدود وي.
- لوستونکي ته د موضوع د پوهېدلو لپاره د اصلي غوټې پرانیستل، د څو نورو غوټو د پرانیستلو ته اړتیا نه شته، بلکه سمدلاسته اصلي غوټه خلاصوي.

د (کیسه ګۍ) په ټولګه کې عبدالله الهام جمالزي صیب هم کیسه ګۍ ته ځینې ځانګړنې ټاکلي دي، چې دلته يې کټ مټ رانقلوو:

- په منځ کې ټکی نه لري، یعنې د یوې لنډې انځوریزې کیسې دوام دی او داسې ځای نه په کې راځي، چې د جملې د پای اړتیا په کې پېښه شي.
- په پای کې همیشه درې ټکي لري، یعنې کیسه کاملا دلته نه ده ختمه شوې، د کیسې اصل مطلب لوستونکي ته په داسې ډول ولیږدولی شو، چې لوستونکی هم په کیسه پوه او هم يې پیغام واخیست، شاید په دې پېښه کې نور بدلونونه هم راغلي وي، چې لیکوال په دې ترتیب سره تر هغو تیریږي او په یو ډول لوستونکی له خپل فکر سره پر ځای پرېږدي.
- کیسه ګۍ عالمانه ویناوې نه دي او نه هم شعارونه دي، کیسه ګۍ د لنډې کیسې ډېره لنډه بڼه ده، چې تر ډېره د ورځني ژوند کیسې نندارې ته ږدي، په داسې ډول چې د لوستونکي له عواطفو سره اړیکه جوړه کړای شي، هر ډول او بې خونده یا شعاري او سیاسي موضوعات که په کیسه ګۍ کې ولیکل شي، کښښ يې له منځه ځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له کیسه ګۍ سره د کاریکاتورۍ او نورو لنډو نثري لیکنو توپیرونه

دا چې د کاریکاتوري اصطلاح په پښتو ادب کې بیخي نوې راننوتې، نو اوس دلته اړینه ګڼم چې د کاریکاتورۍ په اړه لنډ معلومات وړاندې کړم.

کاریکاتوري د ((کاریکاتور)) او ((توري)) له کلمو څخه اخیستل شوي دي او داسې لنډ نثر دی، چې مختلف موضوعات لکه سیاسي، اخلاقي، ټولنیز او ځینې وخت عشقي موضوعات د طنز په تورو کې وړاندې کوي.

د کاریکاتور کلمه له ایټالوي فعل ((کاریکاره)) څخه اخیستل شوې، چې معنا یې بارول، جریمه کول او د ملامتولو په موخه هم راغلې ده. د لومړي ځل لپاره د موسیني په نامه یوه لیکوال په ۱۶۴۶ میلادي کال دا کلمه کارولې او ښايي هغه هم له ((کاراچي)) کلمې څخه چې د خپل وخت د بلونیایي واټونو نقاشي وه، اخیستې وي.

د کاریکاتورۍ هنر له ډېر پخوا وختونو څخه رواج و، چې حتی د چاپ له صنعت نه وړاندې په نړۍ کې شته و، د همغه لومړنیو کاریکاتوریو موضوعات زیاتره سیاسي او ټولنیز رنګ درلود؛خو کاریکاتور چې موضوع یې اصلاً د اشخاصو خندوونکي اړخونه نداري ته ایښودل وي، په اولسمه پېړۍ کې د اګوستینو کاراچي له خوا په ایټالیا کې دود شو. په دې وروستیو کې هم زیاتره په ټولنیزو شبکو کې، په تېره بیا فیسبوک کې

بېلابېلې کنایې او کاریکاتوري جملو ته ورته لیکنې کېږي.

د کاریکاتوري جملو څخه په اسانۍ نتیجه نه تر لاسه کېږي، تر څو چې لوستونکي د تورو تر شا محتوا ته دقت ونه کړي، کله چې لوستونکی جمله ولولي؛نو د هرې جملې د لوستلو وروسته اړکېږي، چې نوی او ناتجربه شوی فکر وکړي. په حقیقت کې هره ورځ له کاریکاتوري جملو سره مخ کېږو، نظر پرې اچوو، خو پام ورته نه کوو.

د کاریکاتوري، ویناوو (لنډې جملې، قصار) او کیسه ګۍ تر منځ د مشابهت عمده ټکی لنډون دی؛خو بیا هم د دوی تر منځ ژور توپیرونه موندل کېږي، کیسه ګۍ چې په تر ټولو لږو ممکنه کلمو کې یوه کیسه او صحنه انځور کړي او ویناوې د پوهانو او مشرانو له خبرو څخه یوه جمله یا څو کرښې ټاکل کېږي، یعنې د دې لنډو ویناوو توپیر له کاریکاتورۍ سره دا دی، چې دا ویناوې د پوهانو او مشرانو له ویناوو څخه را اخیستل شوي، لکه د کنفوسیوس، سقراط او... خو کاریکاتوري لنډې طنزي جملې دي، چې په ورځنیو موضوعاتو راڅرخي.[1]

کاریکاتوري هم د ادبي مینیمالیزم زېږنده ژانر دی، چې محتوا یې په طنز باندې ولاړه ده، د معنا له پلوه تر ډېره صراحت لري، حتی ویل کېدای شي، چې معنا یې د تورو او کلمو پر مخ د نقاب په شان غوړولې، کاریکاتوري دغه راز د کلمو له څو معناوالي هم استفاده کوي، یعنې یوه کلمه چې څو معناوې ترې اخیستل کېدای شي، په کاریکاتوري کې ښه طنزي معنا او مفهوم ترسیمولای شي.

---

۱ کاریکاتوري، د عبدالله الهام جمالزي مقاله، ۱۳۹۲ ل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو په لنډ ډول ویلای شو، چې په تـر ټولـو لـږو کلمـو کـې د هـدف وړ ترسیمي موضوع په طنزي بڼه ولیکي، دې ته کاریکاتوري وایي.

د کاریکاتوری بېلګې:

- پیشو له هر چا ډېر د بندي شوي مرغه د ازادۍ خیال لري.
- د کابل له غاصبانو شک نه شته، چې د ازادۍ منار هم غصب کړي.
- دکابل چارواکي د تفریح پیسې دوشنبې ته ساتي.
- موږک د پیشو متحرک خواړه دي.

د کیسه ګی لومړنی بېلګې او وده یې

د کیسه ګی ژانر په خپل پیاوړي بیان سره ستر مفهومونه او انځورونـه په ځان کې رانغاړي، چې پـه غـربي ادب کـې لـږ څـه وړانـدې مـنځ تـه راغلی؛خو په پښتو ژبه کې یې له نوم سره تازه اشنا شوي یوو.

په پښتو ادبیاتو کې ددې ژانر زېږون، یـو پـر وخـت مناسبه پېښـه ده، ځکه ددې زماني او عصر خلـک کوښـښ کـوي، چـې پـه یـوې پېښـې او موضوع باندې ژر ځان پوه کړي او د وخت لګښت په نظر کې ونیسي.

د کیسه ګی بهیر ته که ځیر شو؛نو وبه ګورو چـې د وخـت پـه تېریـدو یې خپل شکل ته تغیر ورکړی، یعنې په لومړي سر کې یو څه اندازه اوږده وه، خو دومره نه چې له نورو کیسه ییزو ژانرونو سره یې توپیر ونه شي، پـه اوسني وخت کې ډېره لنډه شوې، کېدای شي چې د وخت په تېریـدو نـور تغیرات هم ومني.

یوه خبره چې اړینه ده یاده شي، هغه دا ده چې د کیسه ګی پـه فـورم او چوکاټ کې پښتنو لیکوالو له پخوا څخه لیکنې کړي دي؛خو داسې چې نوم یې ورته د لنډې کیسې ورکړی و، علت یې هم زمـا لـومړنی خـبره ده، چې د کیسه ګی فورم زموږ ادبیاتو تـه تـازه راداخـل شـوی دی او لـه ډېـر پخوا څخه یې دود نه درلود، بلکه له لیکوالو سره ددې خبرې احسـاس او فکر له همغه وخت څخه موجود و.

د دې لیکوالو له جملې څخه د ایمل پسرلي، نصیراحمد احمـدي، بـاز محمد عابد او نورو په لنډو کیسو کې د کیسـه ګـی د ژانـر هغـه ځـانګړنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیدلی شو، چې په یوې کیسه ګۍ کې شته، د بېلګې په ډول د نصیراحمد احمدي د لنډو کیسو له ټولګې چې (د واورې سرې) نومیږي، یوه لنډه کیسه دلته راوړم، وبه ګورو چې د اوسنۍ کیسه ګۍ ټولې ځانګړنې په کې شته دي.

تور سرې:

یو مړی وشو، مرکه کېناسته؛خو د مقتول پلار د غچ اخیستلو قسم یاد کړ او زامنو یې د مقابل لوري دوه تنه ووژل، بیا مرکه سره راټوله شوه، دا ځل پلار د انتقام خبره کوله.

کلونه تېر شول، سینې غلبېل شوې، د یوې کورنۍ پر اوو تنو خاورې واوښتې او بلې کورنۍ یوولس تنه له لاسه ورکړل، په پای کې اور په خپله مړ شو، دواړو غاړو ته یواځې تور سرې پاتې وې...

***

احمدي صیب پورته کیسه د لنډو کیسو په کتار کې درولې، ملامت نه دی، شاید نورو هم همداسې کړي وي، ځکه چې په هغه وخت کې خو د کیسه ګۍ یا مینیمالیزم نوم هم چا نه پېژانده او که یو نیم څوک ورسره اشنا و؛نو که څه هم دا ډول کیسې په هغو معیارونو چې مینمال کیسو لپاره په نظر کې نیول شوي دي، برابرې نه دي، خو په دې برخه کې یې لومړني ګامونه بللی شو.

د دې ژانر (کیسه ګۍ) له پېلیدو کابو نیمه پېړۍ وروسته، نوموړی فورم یا یا کیسه ییز چوکاټ موږ ته راورسېد، چې په اوس وخت کې یې خورا ډېر لیکوال لرو او دا زموږ د مبتکر لیکوال قدرمن عبدالله الهام

جمالزي صیب نوښت او هڅه ده، چې دا دی د مینیمالیستي کیسو یوه ټولګه یې پښتو ادب ته وړاندې کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسه ګۍ مهم موضوعات

کیسه ګۍ یا فلش فکشن داسې یو کیسه ییز مینیمالیستي ژانر دی، چې د موضوعاتو لمن یې ډېره پراخه ده، کومې ځانګړې موضوع ته نه ده نومول شوې؛خو څومره چې لیدل کېږي په لومړنیو بېلګو کې یې د تراژیدۍ برخه درنه ښکاري، بلکې په همدې برخې باندې یې بنیاد ایښودل شوی.

که موږ وګورو، د مختلفو ژبو په داستاني ادب کې چې د کیسه ګۍ لیکل د لومړي ځل لپاره په کې دود شوی؛نو د لومړنیو بېلګو محتوا او موضوع به یې هرومرو تراژدیک وي.

دا چې د کیسه ګۍ د دودېدلو په جریان کې نړیوال جال یا انټرنیټ پراخه ونډه درلوده، په ځانګړې ډول د فیسبوک په منځته راتګ سره خو تر هر چا ورسېده، هر څوک کوښښ کوي چې یوه موضوع د کیسه ګۍ په چوکاټ کې دننه کړي او ویې لیکي او بیا یې له خپلو ملګرو سره شریک کړي، په همدغو کسانو کې داسې څوک شته چې د کیسه لیکنې کوم خاص مهارت نه لري، خو یا به ورسره مینه لري او یا به کوښښ کوي چې داسې یو څه برابر ولیکي؛خو بیا هم دومره بدې نه وي، کېدای شي دا د کیسه ګۍ له ډېرو ښو ځانګړنو څخه وګڼل شي.

دا هم کېدای شي چې د موضوع ټاکل به د لیکوال ذوق پورې اړه

ولري؛خو دلته مې مطلب دا دی چې په اوس وخت کې د کیسه ګۍ موضوعات کومې ځانګړې موضوع ته نه ده وقف شوې، بلکې د ورځنیو مهمو پېښو د لیکنې لپاره یو په زړه پورې کیسه ییز ژانر دی، چې په همدغو ورځنیو پېښو کې مختلفې موضوع ګانې راځي. لکه دینې، تراژیدي، تربیوي، انتقادي، عشقي او نورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کیسه ګۍ بېلګې

د کیسه ګۍ د ځانګړنو د لنډون په سرلیک کې مو هم یادونه کړې وه، چې ټولې کیسه ګۍ یوه اندازه نه وي، کېدای شي نیمه کرښه، یوه کرښه، نیم مخ، یو مخ او یا تـر دې هـم اوږدې وي؛خـو ویـلې مـو و چـې هغـه د لیکوال په مهارت پورې اړه لري.

اوس دلته لومړۍ بېلګه د عبدالله الهام جمالزي صیب ژبـاړه ده، چـې نسبتاً لږه اوږده ښکاري، تاسو ته مخکې ږدم، په دې کیسه ګۍ کې مـوږ ته دا ښايي چې ځینې وخت زموږ د فکر خلاف کار پېښېږي، یعنې پوهېږو چې یو اقدام زموږ لپاره تاوان رسوونکی دی؛خو چې ګورو نتیجه یې مثبته وي. او بل دا چې ځینې وخت د نـورو خـبرو او مشـورو تـه هـم بایـد غـاړه کېږدو او ویې منو.

غاړه ایښودل:

وایي یو چا غوښتل د خپلې سیمې د غره لـوړه څوکـه یـواځې پـه خپلـه فتح کړي، د غره لور ته روان شو او څوکې ته یې ځان نږدې کـړی و، خـو تیاره شوې وه، ناڅاپه یې پښه وښوېده او ښکته وغورځېده، پـه کـوم پـړي کې چې ځان یې پرې تړلی و، ښکته ځوړند شو.

تیارې او یخې هوا په چیغو راوست او خـدای تـه یـې پـه خطاب کـې وویل:

ـــ خدایه! مرسته راسره وکړه.

وایي چې غږ پرې وشو:

ـــ سمه ده، خو چې څه درته وایم، عمل پرې وکړه.

هغه وویل: سمه ده.

خو کله چې یې ورته وویل پړی پرې کړه، هغه پـرې عمـل ونـه کـړ او ځان یې په پړي پورې ونښلاوه، بالاخره یخنۍ وواژه...

کله چې خلک سیمې ته ورغلل، سړی په داسې حال کې مړ شوی و، چې په تناب کې ځوړند و او له ځمکې سره یې یو متر واټن درلود.

***

د کیسه لیکنې یوه ځانګړنه چې مخکې پـرې غږیـدلي یـو دا ده چې لیکوال باید د کیسې ټول اړخونه په خپلـه ځـواب نـه کـړي، بلکـه یـو څـه لوستونکي ته پرېږدي چې پرې فکر وکړي او په خپـل ذهـن کـې یـې پـه دوامداره توګه وساتي...

نو په کیسه ییزو ژانرونو کې دا ځانګړنه کیسه ګۍ په خپل فورم کې یو مهم اصل ګڼي، د جمالزي صیب یوه کیسه ګۍ ده، چې ددې خـبرو ښـه استازیتوب کولای شي:

مړ ورور:

د جمعې ورځې د ماښځه وخت و، په تش روغتون کې پـه عاجلـه برخـه کې د یوه چپرکټ خوا ته ناست ځوان په چپرکټ کې پراتـه ځـوان تـه پـه ځیر سترګې نیولې وې او له ګوتو یـې پـه وارخطـایۍ ټکونـه ایسـتل، څـه شېبه وروسته مړې مړې اوښکې پرې راتویې شوې او له چپرکټ یې غیـره تاوه کړه...

(c) ketabton.com: The Digital Library

***

ویلي مو و، چې کېدای شي یوه یا نیمه کرښه وي، لکه په دې بېلګه کې:

ابدي مساپر:

ویل یې ځم، که خدای کول ډک لاس به راوګرځم، لاړ بېرته هېڅ رانغی...

((عبدالله الهام جمالزی))

او دا هم نیمه کرښه، چې لوستونکي ته عاطفي او د غمشریکۍ احساس ورکوي:

یواځې پاتې شوی:

له هغه برید وروسته، اوس د کور یواځنی غړی دی...

((الهام جمالزی))

کال وړاندې زه هم له کیسه ګۍ او د مینیمالیزم مکتب سره اشنا نه وم او نه مې په کې مطالعه کړې وه؛نو ما هم د کیسه ګۍ په ځانګړنو سمبال یو څه لیکلي، چې د خپلو لنډو کیسو په ټولګه کې مې خپره کړې، دا چې تصادف یې لولئ او که د دې مکتب پورې اړوند یو نامعلوم احساس، دادی په لاندې ډول یې له تاسو سره شریکوم:

چوپتیا:

د ښځې په ګونځې مخ رڼه اوښکه ورغړېده، غریو ونیوله، له خالي دیګي شاته شوه، دېوال ته یې ملا جوخته کړه، له دریځې سپوږمۍ تته رڼا کوله، د دیګي لاندې له مړو سکروټو تاو پورته کېده...

ښځې ژور اسویلی کړ، د کوټې منځ ته یې وکتل، چوپه چوپتیا وه، په زاړه فرش کوچني ماشومان پراته ول، د خوب پرښتې پرې خورې وې...

***

د فیسبوک (مخ کتاب) د ملګرو کیسه ګۍ:

اوس دلته غواړم چې بې له تبصرو د ځینو لیکوالو، زما د ملګرو او خصوصاً د هغه کسانو د کیسه ګیو بېلګې راوړم، چې تازه یې په دې هنر باندې خپل قلم روان کړی دی:

(۱) کیسه ګۍ:

په کاواکه قدمونو د غونډۍ له سره را ښکته شو، ماشوم یې له رمې سره پرېښود؛په لنډه ساه یې وویل: وراره! یوه پیاله چای به راباندې ونه څښې؟.

(مروت درد)

(۲) وېره:

ریموټ ته یې لاس کړ، مخکې له دې چې د تلویزیون ښیښه روښانه کړي، ځان سره یې غلی وویل:

ــ ربه! که بیا پر قیر سړک هډونه، زګېروي او د امبولانسونو چیغې وي؛نو د لیدو توان یې نه لرم.

(وجیح زهیر)

(۳) کیسه ګۍ:

پړانګ د هوسۍ په ستوني کې غاښونه خښ کړي وو، هوسۍ په قهرجنو سترګو د پړانګ له بچیو سره د خپلو کبلیو د لوبو صحنې ته ځیر

(c) ketabton.com: The Digital Library

وه، چې ساه يې وخته...

(استاد عبدالغني هاشمي)

(۴) کیسه ګۍ:

نابلده وه، خیر يې نه شو غوښتلای...

(عبدالله الهام جمالزی)

(۵) کیسه ګۍ:

ورې او سرې خپرې يې په ناپامۍ کې رانه چاپېره کړې، وارخطا وه، هره خبره يې له سلګیو سره مله له خولې راوتله، دا جمله يې هم په ډېرې سختۍ له خولې راووته:

ــ کاکا! پلار ته مې ووایه کنه، چې مکتب ته مې پرېږدي!.

(نبیله ساپۍ)

(٦) کیسه ګۍ:

د کورنۍ پوښتنه يې ترې وکړه، هغه هدیرې ته لاس ونیو...

(احمد جمالزی)

(۷) کیسه ګۍ:

دوه سمستره سر په سر اول نومره شو، دا وار بیخي ډاډه وه، ټول استادان يې پېژندل.

(جمال ثاقب)

(۸) کیسه ګۍ:

نیمه شپه کوچني ماشوم چیغې کړې، پلار يې په درانه خوب ویده و، مور د ماشوم د غلي کېدو ټولې هڅې وکړې؛خو ونه توانېده، اخر يې خپل خاوند ته ورغږ کړ:

ــ وه سریه! ویخ شه، دې هلک ته د پیشو ګانو پېښې وکړه، تر څو وویرېږي او غلی شي.

(اکرام الله اکرام)

(۹) دا ځان سره نوټ که!:

خبره به يې چې ختمه کړه، په پای کې به يې ګوته هم رامخامخ کړه او همدا به يې وویل:

ــ دا ځان سره نوټ که!

پکول يې پر زنګانه ایښی و، لاس کې سګریټ به يې خولې ته کړ او بیا به يې تر څنګ په سګرټ دانۍ کې وڅانډه، دود ټوله کوټه په سر اخیستې وه، د مخه ښۍ پر وخت مو سره لاسونه ورکړې ول، همدا يې وروستۍ خبره وه:

ــ ته خو پوهېږې چې هر څه وغواړم، دلته يې کولای شم، ما ښه وپېژنه!

ما يې د وروستۍ خبرې ځواب ورنکړ، یوازې د خدای پامان مې ورته له خولې وواته.

(زیارخان یاد)

(۱۰) کیسه ګۍ:

لار کې روان ګوډ پسې يې غږ کړ:

ــ هغه د لرګي پر لکړو تکیه وکړه!.

مخ يې راوګرځاوه، ده ورته بیا وویل:

ــ زما کینه پښه نشته، ستا شي، راځه په دواړو یو جوړه نوې څپلۍ واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه بې له دې چې ځواب ورکړي، پر خپل جېب یې لاس تېر کړ...

(اجمل خان)

(۱۱) سوالګره:

د ماښام اذان شو، ګڼه ګونه ختمه وه، ښځه ودرېده، د سړک له غاړې یې زوړ خور کړی څادر ټول کړ، روانه شوه...

(جمال الدین ابراهیم خېل)

(۱۲) کیسه ګۍ:

د خپل خاوند سر ته یې ژړل، لاسونه یې په خپلو نمجنو سترګو ومښل، ویې ویل:

ــ د غریبۍ جونګړه مو ورانه شوه!.

(منصف شاه نادرزی)

پایله (نتیجه)

کیسه ګۍ د مینیمالیزمي ادب زېږنده ده، په غرب کې یې د ځوانۍ مرحله تېره کړې، یوازې په دې یوې جملې چې (لنډ خو بډای) یا (لږ هم ډېر دي) یې ځان تر موږه راورسوه، دلته نوې ده، یوازې دوه درې کاله مخینه لري، لا ورته کار په کار دی، تر څو دلته هم لکه د غرب په شان وځلیږي.

بیا هم، څومره چې ګورو په دې دوه درې کلونو کې یې رنګ تر ډېره ګټور تمام شوی، ډېری خلک عموماً او د ادب مینه وال یې خصوصاً ځان ته راکش کړي دي، چې زه پخپله یې تاسو ته یوه ژوندۍ بېلګه یم.

دا چې دې برخې ته پښتو ادب څومره اړتیا درلوده، تاسې به په عمومي موضوع کې لوستې وي؛نو خپله دا هڅه د ځان لپاره یوه له ویاړه ډکه لاسته راوړنه ګڼم. او که د ځان ستاینه ونه شي، تاسې یې د پښتو ادب لپاره یوه لاسته راوړنه وبولئ!.

منته

عزیزالدین یوسفزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندیزونه

ځوک چې په یو مشخص مسلک کې څلور کاله زده کړه کوي، د لیسانس دوره پای ته رسوي؛نو د خپل مسلک د پایلیک یا مونوګراف لیکلو لپاره تر ډېره حده پورې څېړنې ته اړتیا لري، دې څېړنې ته باید د اړوندې ادارې لخوا پوره لارښوونه وشي، لکه څنګه چې د مونوګراف لیکلو د لارښود په کتاب کې يې ددې خبرې یادونه کړې، چې د پایلیک د لیکلو موضوع دې یو کال یعنې دوه اخري سمسترونه د یوه درسي ساعت په توګه محصلینو ته تدریس شي؛خو متاسفانه چې زموږ په درسي نصاب کې ددې خبرې کمی و؛نو هیله لرو چې وروسته له دې، دې خبرې ته عملي بڼه ورکړل شي.

بله دا چې په اخري سمستر کې د مونوګراف تر څنګ په درسي کاریکولم کې د ډېرو مضامینو ځایول پر محصل بوج او فشار راولي، که د مضامینو شمېر راکم شي، له یوې خوا به پر محصل بوج کم شوی وي او له بلې خوا به پر خپل مونوګراف په ارامه زړه څېړنه او کار وکړي.

په درسي نصاب کې د پورته ټکو نه ځایول زموږ لپاره ستونزې راودرولې وې؛نو ځکه مو ترې یادونه وکړه!.

درنښت

عزیزالدین یوسفزی

سرچینې (ماخذونه)

۱. الهام جمالزی، عبدالله، ۲۰۱۴ م کال، کیسه ګۍ، دانش خپرندویه ټولنه، کابل.

۲. جزیني، محمدجواد، ۱۳۸۹ ل کال، اشنایی با داستانهای مینیمالیستی و پلیسی، نیلوفر سپید، تهران.

۳. زړن، پوهنمل جانس، ۱۳۹۳ ل کال، ادب تیوري، ننګرهار پوهنتون، افغانستان.

۴. شینواری، سرمحقق دوست، ۱۳۹۳ ل کال، د ادب د تیورۍ اساسونه، یار خپرندویه ټولنه، ننګرهار.

۵. (www.taand.com) انټرنیټي پاڼه، حبیب وقار، د الهام کیسه ګۍ (مقاله)، ۱۳۹۳ لمریز د غوایي میاشت.

۶. (www.taand.com)انټرنیټي پاڼه، عبدالله الهام جمالزی، د مینیمالیزم په اړه څو ټکي (مقاله)، ۱۳۹۳ لمریز کال.

۷. (www.moareknejad.com) انټرنیټي پاڼه، رسول معرک نژاد، مینیمالیسم وادبیات داستاني (مقاله)، ۱۳۸۹ لمریز کال.

او ځینې نورې انټرنیټي پاڼې...

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library